

Bölüm 8

BELLEK ÜZERİNDEN DÖNEM DİZİLERİNİ OKUMAK: HANIMIN ÇİFTLİĞİ VE HATIRLA SEVGİLİ DİZİLERİ

Dilan ÇİFTÇİ¹
Pelin AGOCUK²

GİRİŞ

Son yıllarda artan bir ivme kazanan bellek çalışmaları kendisine hemen hemen her alanda yer bulmaktadır (Huyssen, 1995; Özyürek, 2001; Suner, 2005). Bu durumu Huyssen (1995, s.14)'de bellek patlaması olarak açıklamakta ve 21. yüzyılın bellek patlaması ve bellek yitimini bir arada barındırması bakımından altını çizmektedir. Bununla birlikte toplumsal bilinçaltı ile ilgili yapılan toplumsal ve kültürel bellek çalışmaları ise medya etkisi üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Önceleri toplumsal belleğin ve geçmişi hatırlamanın tarih anlatıları üzerinden sürdürüldüğü tartışmalar şimdilerde farklı anlatılar aracılığıyla hatırlama üzerine çalışmalar yürütmektedir. Enformasyon kaynağı olarak gelenekselden dijitale geçişin yaşandığı bu dönemde kitle iletişim aracı olarak her daim önemini koruyan televizyon geçmiş temsillerinin mekanı olarak önemli bir araç olarak görülmektedir. Toplumsal bilinçaltına itilmiş, bastırılmış ve sorgulanmamış yakın tarihsel geçmiş dönem dizileri aracılığıyla üst bellekte {*post memory*} bugün yerini almış bulunmaktadır. Yakın geçmişin dönem dizileri bugünkü tanıklıkları sağlayarak kurgusal tarih sunması bakımından kritik önem taşımaktadır.

Bellek, tarih ve yüzleşme ile ilgili ilk medya araştırmaları çoğunlukla belgesel sinema ve popüler filmler üzerinden yapılmış olsa da televizyon dizileri de son dönem bellek ve hatırlama ile ilgili çalışmalarda yer almaya başlamıştır. Özellikle Türkiye tarihsel olaylarının eleştirel bakış açısıyla ele alındığı popüler filmlerden Babam ve Oğlum, Vizontele, O. Çocukları gibi olanlar askeri darbeleri ele alan ve yeniden hatırlanmasında rol oynayan önemli izleyici rakamlarına ulaşmış filmler arasında gösterilmektedir (Kaya, 2011, s.105). Daha sonrasında televizyon dizileri ile Gürbilek (1992)'nin *söz patlaması* olarak nitelendirilebilecek geçmişe dönüş söz konusu olmaya başlamış, 1980'lerin toplumsal tartışmaları yeniden masaya yatırılmıştır.

1 Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, dilan.ciftci@neu.edu.tr

2 Yrd. Doç. Dr. , Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü
pelin.agocuk@neu.edu.tr

- Sonuç olarak dönem dizilerinin ele aldıkları tarihsel süreci taraflı veya tarafsız ele almaları fark etmeksizin, toplumsal açıdan hatırlamaya neden olduğu aşıkardır.
- Bellek okuması mekanları olarak, hem dönemi yaşayanlar için bir hatırlama aracı, hem de geçmişin gelecek nesillere aktarılması açısından bir belge niteliği taşıdığı da göz ardı edilemeyecek unsurlardandır.

KAYNAKLAR

1. Assmann, J. (2001). Kültürel Bellek. (Çev. Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
2. Atik, A., & Erdoğan, Ş. B. (2014). Toplumsal bellek ve medya. *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, ss.1-16.
3. Bardin, L. (1975). *L'analyse de Contenu*, Paris: PUF.
4. Benjamin, W. (1993). *Pasajlar*. İstanbul: YKY.
5. Berelson, B. (1952). Content Analysis İn Communication Research. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 283(1), ss.197-198.
6. Başer, S. (2006). *Toplumsal Akıl Anlamak*. İstanbul: Ataç Yayınevi.
7. Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler Ve Örnekler Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
8. Connerton, P. (1989). *How Societies Remember*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Connerton, P. (2012). *Modernite Nasıl Unutturur?*. (Çev. Kübra Kelebekoğlu), İstanbul:Sel Yayınları.
10. Edgerton, G. R. (1997). Mystic Chords of Memory: The Cultural Voice of Ken Burns. In *The Eye Of The Beholder: Critical Perspectives In Popular Film And Television*, pp.11-26.
11. Edgerton, G. R. (2001). "Introduction", Gary R. Edgerton ve Peter C. Rollins, (der.). *Television Histories: Shaping Collective Memory in the Media Age, USA*: University Press of Kentucky.
12. Gürbilek, Nurdan, (1992). *Vitrinde Yaşamak: 1980'lerin Kültürel İklimi*. İstanbul: Metis.
13. Halbachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press
14. Henry, P. ve Moscovici, S. (1968). *Problèmes de l'analyse de contenu*, Paris: Larousse.
15. Huyssen, A. (1995). *Alacakaranlık Anıları: Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek*. İstanbul: Metis.
16. Huyssen, A. (1995). *Twilight Memories*. New York: Routledge.
17. Huyssen, A. (2003). *Presents Pasts: Urban Palimpsests and the Politics of Memory*, USA: Stanford University Press.
18. Holdsworth, A. (2008). Television resurrections: television and memory. *Cinema Journal*, 47(3), pp. 137-144.
19. Kaya, Ş. Ş. (2011). Televizyon, Tarih ve Toplumsal Bellek. *Sosyoloji Dergisi*, 25, ss. 103-123.
20. Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
21. Neiger, M., Meyerr, O., & Zandberg, E. (2011). *On Media Memory: Collective Memory in an New Media Age*. London: Palgrave Macmillan.
22. Çelenk Özen, S. (2010). Bir Bellek Mekânı Olarak Televizyon: Bu Kalp Seni Unutur mu. *Mülkiye*, 269, ss.171-197.
23. Özkalp, E. (2001). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Bilim Araştırmaları Vakfı.
24. Özyürel, E. (2001). *Hatırladıklarıyla ve Unuttuklarıyla Türkiye'nin Toplumsal Hafızası*. İstanbul: İletişim.
25. Pierre, N. (2006). *Hafıza Mekânları*, (Çev. Mehmet Emin Özcan), Ankara: Dost
26. Sancar, M. (2007). "Geçmişle Yüzleşme: Bir Adalet ve Özgürleşme Sorunu", Geçmişin

27. Yükünden Toplumsal Barış ve Demokrasiye Uluslararası Geçmişle Hesaplaşma Konferansı. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampüsü (24-25 Şubat). http://old.boell-tr.org/images/cust_files/080311151508.pdf
28. Sancar, M. (2008). *Geçmişle Hesaplaşma: Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*, İstanbul: İletişim.
29. Schudson, M. (1997). "Dynamics of Distortion in Collective Memory", *Memory Distortion, How Minds, Brains and Societies Reconstruct the Past*, (Ed.) Daniel Schacter, Cambridge, London: Harvard University Press.
30. Schudson, M. (2007). Kolektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri. *Cogito*, 50, 179-199.
31. Sözen, E. (1997). *Medyatik Hafıza*. İstanbul: Timaş Yayınları.
32. Suner, A. (2005). *Hayalet Ev: Yeni Türk Sinemasında Aidiyet, Kimlik ve Bellek*. İstanbul: Metis.
33. Traverso, E. (2009). *Geçmiş Kullanma Kılavuzu. İstanbul: Versus*.